

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МАТЕРІАЛИ
КРУГЛОГО СТОЛУ

**«КРИМІНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ
В УКРАЇНІ:
РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

23 вересня 2022 року

Львів-2022

УДК 343.43
Т 33

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет Вченою радою
Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 12 жовтня 2022 №4)*

КРИМІНАЛЬНА ЮСТИЦІЯ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ:
матеріали Круглого столу (23 вересня 2022 року) / упор. І.В.Гловюк, Н.Р. Лашук,
В.В.Навроцька, І.Р.Серкевич, Н.І.Устрицька. Львів: Львівський державний
університет внутрішніх справ, 2022. 332 с.

У збірнику вміщено тези доповідей учасників Круглого столу «Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи», який відбувся 23 вересня 2022 року у Львівському державному університеті внутрішніх справ.

Опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність фактів, статистичних даних, точність викладеного матеріалу покладається на авторів.

The collection contains the theses of the reports of the participants of the Round table «Criminal justice in Ukraine: realities and prospects», which took place on October 21, 2022 at the Lviv State University of Internal Affairs. Published in the author's editorial office.

Responsibility for the authenticity of the facts, statistical data, and the accuracy of the presented material lies with the authors.

УДК 343.43

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2022

РОЗДІЛ 2. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС: НОВІТНІ ЗМІНИ ТА БАЛАНС ІНТЕРЕСІВ

Абламська В.В.,
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем наукового забезпечення правоохоронної
діяльності та якості підготовки кадрів
(Харківський національний університет внутрішніх справ)

ЩОДО СУТНОСТІ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК

Затримання особи, відповідно до ч. 2 ст. 176 КПК України, є тимчасовим запобіжним заходом. Дослідженню порядку його здійснення, а також проблемних питань, які виникають під час затримання, присвячено чимало наукових праць. Водночас, порядок затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, не достатньо опрацьовано на науковому рівні. Разом з тим, порядок затримання уповноваженою службовою особою під час дізнання, порівняно із затриманням, передбаченим ст. 208 КПК України, має певні відмінності, які потребують окремого дослідження.

Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок регламентовано ст. 298-2 КПК України (стаття доповнена 22.11.2018 р. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» [1]). Нормативні приписи вказаної статті, як і положення щодо здійснення дізнання загалом, вступили в силу 01.07.2020 р. Відтак, положення щодо порядку здійснення затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, є відносно новими, що зумовлює актуальність піднятої тематики та необхідність окремого вивчення.

Зауважимо, що доповнення КПК України ст. 298-2 спричинило дискусію серед науковців та практиків, зокрема й у питанні законності здійснення затримання особи за вчинення кримінального проступку та відповідності даних нормативних положень Конституції України [2, с. 18; 3, с. 27]. Не вдаючись до зайвих теоретичних екскурсів, вважаємо цілком обґрунтованою в цьому аспекті позицію Т. Г. Фоміної, зокрема стосовно того, що «питання щодо можливості затримання особи за вчинення кримінального правопорушення, і відповідно – скасування умови, за наявності якої затримання може бути здійснено лише за злочини, за які передбачене покарання у виді позбавлення волі, – є доволі складним та багатограним. У даному випадку «на вагах», з однієї сторони, знаходяться гарантії права на свободу та особисту недоторканність, визначені у ст. 29 Конституції України, з іншої – «здоровий глузд», який вказує на те, що будь-який злочин повинно бути припинено, незалежно від його кваліфікації» [4, с. 342-343]. Адже дійсно питання про можливість здійснення затримання за

вчинення кримінального проступку є доволі складним, оскільки нормативні положення ст. 298-2 КПК України не узгоджуються з положеннями ст. 29 Конституції України, в якій передбачено, що «у разі нагальної необхідності запобігти злочині чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою» [5]. Відтак, положення Основного Закону України встановлюють можливість обмежити особу у праві на свободу та особисту недоторканність лише у випадку *вчинення нею злочину, а не кримінального проступку*. Водночас, аналіз статистичних даних свідчить про те, що в практичній діяльності здійснюються затримання особи в порядку, передбаченому ст. 298-2 КПК України, що відображено в інформаційному листі Офісу Генерального прокурора від 18.06.2021 № 25/1-111 вих-21 [6, с. 220-221]. Таке затримання здійснюється для утримування особи з метою документування факту вилучення в неї наркотичної речовини [3, с. 27].

Затримання особи за вчинення кримінального проступку слід відмежовувати від адміністративного затримання. З цього приводу А. Г. Гаркуша зауважує, що «правовий зміст та природа таких видів затримання як адміністративне та затримання за скоєння кримінального проступку схожі, так як містять в собі примусовість та короткочасність обмеження свободи дій особи у вигляді утримання їх під наглядом у приміщенні Національної поліції або іншому визначеному законодавством місці впродовж встановленого законом строку» [7, с. 37]. Погоджуючись з автором лише частково, вважаємо, що хоча окреслені види затримання мають певні схожі ознаки, їх відмінності полягають у підставах, строках та порядку затримання. Практика використання адміністративного затримання для цілей кримінального провадження є недопустимою. На це звертав увагу Європейський суд з прав людини, зокрема у рішенні по справі «Доронін проти України» від 19.02.2009 р. зазначено, що злісна непокора працівникам правоохоронного органу та адміністративний арешт з цієї підстави мали місце вже після того, як його затримали за підозрою у вчиненні вбивства. Факти свідчили про те, що під час адміністративного арешту із заявником поводитись як з підозрюваним у кримінальній справі і слідчий допитував його стосовно справи про вбивство. Європейський суд з прав людини підкреслює, що хоча адміністративний арешт було застосовано на підставі іншого національного закону, не було видимих ознак зміни статусу заявника ані до, ані під час, ані після його адміністративного арешту. Отже, адміністративний арешт особи був фактично частиною тривалішого безперервного періоду тримання заявника під вартою як підозрюваного в кримінальній справі [8].

Таким чином, можна констатувати, що затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок – є тимчасовим запобіжним заходом, який застосовується з підстав та в порядку, визначеному КПК Україною, уповноваженою службовою особою щодо особи, яка вчинила кримінальний

проступок (тобто діяння, за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі). Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок слід відмежовувати від затримання особи, підозрювану у вчиненні злочину, оскільки їх відмінності полягають у підставах, строках та порядку. Слід констатувати, що закріпивши на нормативному рівні можливість затримання особи під час здійснення дізнання у ст. 298-2 КПК України, законодавець не узгодив відповідні положення зі ст. 29 Конституції України. Відтак, задля уникнення двозначності у підході щодо законності затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок доцільним є приведення процесуальних норм у відповідність до конституційних.

Список літератури:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення до судового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України № 2617-VIII від 22.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text> (дата звернення: 14.09. 2022)
2. Фоміна Т. Г., Абламський С. Є. Правова регламентація затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок. *Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків*: матер. міжвідом. наук.-паркт. круглого столу (м. Київ, 14 листопада 2019 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2019. С. 18-20.
3. Цуцкірідзе М., Вітвіцький С., Ковтун О. та ін. Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок. Київ: 7БЦ, 2021. 54 с.
4. Фоміна Т. Г. Застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні: проблеми теорії та практики: монографія. [Наук. ред. О. О. Юхно]. Харків: Панов, 2020. 576 с.
5. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 14.09. 2022)
6. Захарко А. В., Рогальська В. В., Солдатенко О. А. та ін. Затримання у кримінальному провадженні: навч. посіб. / кол. авторів: Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021.
7. Гаркуша А.Г. Проблемні аспекти затримання особи в порядку ст. 298-2 КПК України. *Протидія економічній злочинності: теоретичний, методичний та практичний аспект* : матеріали всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 04 грудня 2020 р.). Дніпро: ДДУВС, 2020. С. 36-42.
8. Рішення ЄСПЛ у справі «Доронін проти України» від 19.05.2009 р. (заява № 16505/02). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_663#Text (дата звернення: 14.09.2022).